

УДК 34/93

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: ДОСВІД США, ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА УКРАЇНИ

Бондаренко О.С.

Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету

Литвиненко Т.О.

Центр заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання
Сумського державного університету

У даній статті нами було вивчено та проаналізовано історичний розвиток правоохоронних органів України, Сполучених Штатів Америки та Великобританії. Вибір даних країн була обумовлена одним фактором, а саме, формою державного устрою, оскільки, нами було висунута гіпотеза, щодо впливу форми державного устрою на розвиток правоохоронних органів на території певної країни. Досліджені витоки правоохоронних органів на територіях обраних країн. Також у статті ми виділили особливості розвитку правоохоронних органів у кожній державі. Проведено порівняння особливостей і виявлення спільних та відмінних рис.

Ключові слова: правоохоронні органи, історичний розвиток, генезис, історія, розвиток.

Постановка проблеми. Невід’ємна частина будь-якої держави – правоохоронні органи. Величезна кількість громадських організацій, державні та муніципальні органи займаються проблемами прав і свобод людини, забезпеченням правопорядку та законності, охороною інтересів організацій та підприємств, боротьбою із різними правопорушеннями та злочинністю. Проте у сучасних державах існують спеціальні органи, що функціонують в сфері охорони права – правоохоронні органи. Вони створюються і існують для того, щоб

реалізовувати основне завдання держави – охорону і захист прав людини, законних інтересів організацій та суспільства в цілому. Діяльність таких органів в основному направлена на задоволення суспільних інтересів, в наслідок чого вони виступають від імені держави. Всі аспекти діяльності, починаючи від формування та закінчуючи їх діяльністю, суворо регламентовані законодавством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проаналізувавши останні дослідження та публікації нами було з’ясовано, що існує велика

кількість досліджень, щодо історії розвитку правоохоронних органів країн світу. Зокрема, розробкою даного питання займалися такі українські та зарубіжні науковці, як: А.К. Романов, К.Ф. Гуценко, Л.В. Головка, Б.Л. Филимонов, А.К. Романов, Т.В. Апарова, Н.С. Виноградов, М.Н. Марченко, В.В. Лазарева, А.Б. Венгер, Джонсон, Дэвид Р., В.О. Боняк, Д.І. Дорошенко, Н.М. Калинин, П.П. Епифанов, М.Н. Тихомиров та інші. Разом з тим питання саме порівняння історичних аспектів розвитку правоохоронних органів залишається нерозробленим, тож вважаємо за доцільне проведення даного дослідження.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не зважаючи на досить велику кількість публікацій та досліджень, що стосуються даної теми, питання порівняльного аналізу розвитку правоохоронних органів України, Сполучених Штатів Америки та Великобританії залишилося нерозкритим, тож, вважаємо за доцільне проведення такого дослідження.

Мета статті. Дослідити історичний розвиток правоохоронних органів України, США та Великобританії і повести їх порівняльний аналіз.

Виклад основного матеріалу. Починаючи аналізувати надбання первісних обцин та племен стає зрозуміло, що дотримання певних первісних норм та різного роду заборон було аксіомою для всіх, що дає підстави для висунення гіпотези про існування елементи правоохоронних органів у зародкових Невиконання впроваджених правил поведінки мало свої логічні наслідки – застосування та покарання порушників віри та звичаїв. Часто діяння, які вчинялися можна було б кваліфікувати сьогодні як злочин. Тобто, провинна у первісному суспільстві ставала наслідком порушення ustalених правил та традицій, а реакцією був розшук та помста. Діяння, розшук винної особи та покарання в прямому та переносному сенсі повсякчас супроводжували життєдіяльність будь-якого суспільства. Тож, цілком логічно можна зробити висновок про те, що прототиби сучасних правоохоронних органів існували ще у додержавному суспільстві.

Перші свідчення про те, що на українських землях почали зароджуватися норми звичаєвого права датовані I століттям н. е. в них врегульовували порядок здійснення кровної помсти, а також деяких процесуальних дій (присяга, ордалії, оцінка показань свідків). Поступове витіснення матриархату, що існував до цього і становлення епохи патріархату не знаменувало зникнення традицій, які формувалися впродовж тисячоліть. Всі існуючі традиції відобразилися у звичаях, які врегульовували поведінку на перших етапах одержавлення.

Підтвердженням цьому є записи у літописах зарубіжних авторів.

Так, наприклад, розповідаючи про східнослов'янські племена, літописець у «Повісті врем'яних літ» зазначав, що ці племена «им'я ху обычаи свои, и закон отец своих, и преданья, каждо свой нрав» [5, с. 34].

У феодальному суспільстві окремі звичаї родового ладу, які можна було використати у інтересах панівного класу були поступово трансформовані у норми звичаєвого права. Але саме існування звичаєвого права є логічним дока-

зом того, що людина схильна його порушувати [4, с. 28]. Існування визначених правил поведінки й породило потребу у їх реалізації, викритті, встановленні винних осіб у вчиненні протиправних діянь, а отже, як наслідок, і наявності правоохоронних органів.

Наступним етапом, який залишив епохальний слід в історії формування державності, правотворчих і правозастосовних процесів стали соціально-економічні та політичні відносини між існуючими племенами, які проживали на території українських земель у IX столітті та створили могутню державу – Київську Русь.

Саме вони відіграли важливу роль у становленні правоохоронних органів та вироблення правоохоронної функції. Доказом правотворчих та правозастосовних процесів є факти втілення звичаєвого права у письмових джерелах. Відсутність єдиного кодифікованого акту ускладнює вивчення права, проте норми тогочасного права можна відшукати у звичаях, традиціях, літературних джерелах таких, як: «Перший Києво-Печерський звід» (1074 р.), «Повість врем'яних літ» (1113-1114 рр.), «Київський літопис» (1113-1200 рр.), «Галицько-Волинський літопис» (1209-1292 рр.), договори Русі з греками X ст. та законодавчий збірник «Руська Правда» XI-XII ст. ст., що зберігся у складі літописів.

Аналізуючи правові норми перелічених вище джерел можна прийти до висновку, що ранньофеодальна держава Київська Русь, характерними ознаками якої було майнове розшарування населення, привілейоване становище феодального класу, мала первісні витoki правоохоронної функції. Функції спеціалізованих правоохоронних органів здійснювали князь та його повірені (вірники, мечники, тіуни). Їх можна кваліфікувати як первісних працівників правоохоронних органів, оскільки за свої повноваження та розслідування провин вони одержували утримання від місцевого населення [2, с. 54].

Проте, не варто забувати, що правоохоронна діяльність у період Київської Русі частково бере витoki зі сфери княжої волі як свідомої поведінки та діяльності князя під час розслідування протиправних діянь. Це було можливо тому, що княжа воля реалізувалася початково, передусім у нормативно-правовому форматі. До нашого часу збереглися язичницькі норми, княжі грамоти, церковні судові практики, російсько-візантійські договори та інші виявлення княжої волі, що зафіксовані у Руській Правді.

В нормах законодавчого збірника тісно переплітаються матеріальні та процесуальні положення, в яких також можна виявити окремі ознаки правоохоронних органів.

Однак, у науковому сенсі прийнято поділяти збірник на три редакції: коротку, поширену (велику) і скорочену.

Остання, що являє собою пізнішу редакцію широкій, позбавлена характеру законодавчої пам'ятки.

Судова діяльність князів відіграла значну роль у формуванні Руської Правди і підтвердила велике значення судового прецеденту як джерела права Київської Русі.

Наприклад, посилення на конкретні судові рішення можливо знайти у ст. 23 короткої Правди та ст. 2 поширеної (великої) Правди, де зазначе-

но, зокрема, що так судив Ярослав, так вирішували і його сини [6, с. 47].

Отже, можна зробити висновок про те, що Руська Правда у короткій (а згодом і у поширеній) редакції є основним кодифікованим джерелом права та, відповідно, способів і методів діяльності первісних ранньофеодальних правоохоронних органів. Цей законодавчий збірник має суперечливий характер, через те, що в собі містить, два види норм:

- матеріальні (регулюють суспільні відносини щодо права власності, зобов'язального, сімейного, спадкового, кримінального прав);
- процесуальні (передбачають порядок судочинства загалом та розслідування злочинів, тобто правоохоронну функцію).

Початок становлення правоохоронних органів на території сучасної України сягає першої пам'ятки права – Руської Правди часів Київської Русі [10].

Для того, щоб визначити прототип правоохоронних органів та формування правоохоронних функцій необхідно провести детальне дослідження норм саме поширеної редакції пам'ятки в контексті з'ясування

Правонаступницею (розпад Київської Русі як держави (30-ті роки XII ст.) стало Галицько-Волинське князівство (1199 р. – 40-60-ті роки XIV ст.).

Елементи розслідувань, які були притаманні Київській Русі збереглися. Зокрема, Руська Правда як кодекс Київської Русі та Галицько-Волинського князівства втратила своє пряме значення лише наприкінці XV століття, що стало наслідком поневолення українських земель владою князів литовських.

Оскільки право у Великому Князівстві Литовському розвивалося на засадах староруського права та його правоохоронної практики, то це дозволило органічному розвитку державно-правових.

Тематика становлення правоохоронних органів знаходить свої витоки навіть у законодавчій пам'ятці литовської держави XVI століття – Литовському статуті, який мав три редакції (1529 р., 1566 р., 1588 р.).

Питання визначення органів, котрі здійснюватимуть правоохоронну діяльність, відповідало загальній тенденції внутрішньої політики Великого Князівства Литовського як держави.

Зокрема, сутність такої внутрішньої політики полягала в тому, щоб «з ласки господарської зберегти старовину, закріпити соціальний, політичний і юридичний лад землі» [3, с. 107].

Вагомим поштовхом до прогресивного розвитку правоохоронних органів на українські території стала політична унія, що супроводжувалася вдосконаленням норм староруського права шляхом застосування юридичних надбань Польської держави, запозичення їхньої практики регулювання суспільних відносин.

Так, основним досягненням литовсько-польської доби із питань розвитку правоохоронної діяльності стало виділення процесуального права у окрему галузь і доповнення судового процесу різноманітними процесуальними діями [8, с. 91].

Литовський статут діяв ще впродовж століття після занепаду Великого Князівства Литовського. Статут слугував джерелом національного права Лівобережної України та був чинним на значній

частині української території майже до середини XIX століття, тобто дія Литовського статуту поширювалася і на Річ Посполиту та надалі знайшла підтвердження у Березневих статтях 1654 року за часів Гетьманщини.

Період українсько-козацької доби став вагомим у формуванні правосвідомості українського суспільства.

На Запорізькій Січі було запроваджено полковий устрій, відповідно до якого правоохоронна діяльність здійснювалася отаманами і гетьманами [1, с. 17-19]. Слушно у своїй праці зауважила Н. Сиза про те, що за часів Козаччини правоохоронна функція реалізовувалася у кримінально-процесуальному провадженні, де джерелами доказів були: пояснення сторін, показання свідка, призначення «оскарженого», присяга, допити на муках, документи, речові докази [7, с. 84].

Фактично такі різновиди правоохоронної діяльності, як розшукова діяльність, досудове розслідування, охорона громадського порядку, здійснювалися уповноваженими органами державної влади.

Частина українських земель, що перебували під владою Московського царства, то в його законодавстві також можна знайти витоки правоохоронної діяльності саме у розвитку характерних елементів звинувачувально-розшукового процесу.

Аналіз тогочасних нормативно-правових актів дає можливість стверджувати, що правовими витоками існування правоохоронних органів у ті часи є:

1) Соборне уложення 1649 р., за яким правоохоронні функції покладалися на осіб, котрі здійснювали розшук губних старост, та земську поліцію [9, с. 163];

2) Указ Петра I «Об учреждении Петром I правительствующего Сената» (22.02.1711), відповідно до якого створено фіскальну службу з повноваженнями щодо контролю та нагляду за органами державної влади;

3) Указ Петра I «Об учреждении полицейской канцелярии» (20.05.1715), за яким правоохоронні функції покладалися на поліцейську службу;

4) маніфест «Об учреждении министерств» (8(20).09.1802), де серед восьми створених міністерств було й Міністерство внутрішніх справ.

Протягом наступних XVII–XX століть правоохоронні органи формувалися із чітким розподілом функцій і визначенням завдань. Забезпечення безпеки державного механізму та конституційного ладу – було основною метою функціонування.

До тодішньої системи правоохоронних органів входили:

- поліція;
- прокуратура;
- жандармерія;
- органи служби державної безпеки [10].

Упродовж 1917-1921 рр. на територіях сучасної України було створено такі правоохоронні органи, як:

- жандармерія;
- варта Гетьманату;
- народна міліція Директорії;
- розвідка;
- контррозвідка;
- прокураторія;
- органи безпеки.

Директорії та інші спеціальні служби, до основних завдань яких входили – боротьба зі злочинністю, забезпечення правопорядку та правомірної поведінки в державі.

За радянського періоду основними завданнями були такі:

- дотримання соціалістичної законності;
- забезпечення централізму влади;
- охорона громадської безпеки та громадського порядку;
- дотримання прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на життя і здоров'я;
- запобігання розвитку безпритульності тощо [10].

Основними правоохоронними органами цього періоду слід віднести міліцію та прокуратуру.

З моменту ухвалення Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року, Акта незалежності України від 24 серпня 1991 року та становлення і розвитку України як незалежної держави правоохоронні органи зазнали кардинального змін.

Витоками нормативно-правового закріплення статусу правоохоронних органів за часів незалежності України є Конституція України, Закони України «Про міністерства і державні комітети Української РСР», «Про прокуратуру», «Про міліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Службу безпеки України» та інші.

Варто також звернути увагу на істотні зміни у завданнях правоохоронних органів, до яких належить забезпечення законності, гуманізму, поваги до особи, соціальної справедливості, рівності, гласності та позапартійності.

Підсумовуючи все перераховане варто зазначити, що правоохоронні органи як інструментарій забезпечення законності в державі за своєю сутністю відомі з давніх часів. Відчутні політичні, соціальні та економічні зміни на українських територіях охопили всі сфери суспільного життя й істотно вплинули на організацію правоохоронної діяльності, дотримання принципів діяльності правоохоронних органів, їхню структуру і характер.

Водночас, як свідчить статистика, стан злочинності в державі становить вагому загрозу національній безпеці України. Злочинність – один із негативних чинників, що впливає на ефективність діяльності органів державної влади, підриває стабільність і систему правопорядку, захищеність прав, свобод та законних інтересів громадян.

Потенційні можливості правоохоронних органів на сьогоднішній день важко переоцінити. Проведений аналіз історичних пам'яток права щодо виникнення та розвитку правоохоронних органів підтверджує, що у вітчизняному праві відповідні органи (а саме їхні повноваження, функції, ознаки) отримували самостійне правове визнання на кожному етапі суспільного розвитку.

Правоохоронні органи беруть свої витoki з моменту започаткування офіційної правоохоронної діяльності й залежать від рівня розвитку правових норм та механізмів їх реалізації. Організація правоохоронної діяльності (тобто основи забезпечення функціонування правоохоронних органів) є характерною для кожного суспільно-політичного ладу.

Для того, щоб порівняти історичні аспекти розвитку правоохоронних органів варто спочатку розглянути історію створення та розвитку правоохоронних органів. Для порівняння нами були обрані Сполучені Штати Америки.

Більше 350 років тому в Бостоні була створена перша в Америці система правоохоронних органів. Як тільки колоністи поселилися там у 1630 році, місцеві обряди дозволили призначити констеблів. Незабаром після квітня 1631 року городяни утворили «часових», що склалися з шести сторожів, одного констебля та кількох добровольців, які патрулювали вночі, гуляючи по раундам.

Спочатку вони проводили комбінацію обов'язкової та добровільної участі.

У 17-го століття, як правило, вони повідомляли про пожежі, підтримували порядок на вулиці, піднімали «плач» (переслідуючи підозрюваних злочинців гучними криками, щоб підняти тривогу), а також захопити та заарештували правопорушників. Констеблі мали аналогічні завдання, які включали підтримку здоров'я та санітарії, а також залучення підозрюваних та свідків до суду – часто для такої поведінки, як робота в суботу і неправильне поводження з тваринами.

У більш сільських, малонаселених районах колоній, шериф був головним діячем правоохоронних органів. Обов'язки шерифів включали подання таких юридичних документів, як подання до суду, подання до суду та збору податків.

У багатьох випадках шерифу виплачували фіксовану суму за кожне за-вдання, яке він виконував, деякі, наприклад, отримували плату на основі суми податків, які вони зібрали. Іноді ці завдання виявлялися небезпечними. Фактично, першим відомим американським миротворчим офіцером, який був убитий у черговій службі став шериф Корнеліус Хогбом, який був розстріляний 22 жовтня 1791 р., коли він намагався подати виписку про вигнання.

Ця рання система поліцейської діяльності була побудована за структурою англійської, в яку входили «часових», констеблі та шерифи (отримані від британського терміну «шейр-рейз») в громадській поліцейській організації. (Цікаво, що британська система розвивалася з «поліцейської служби родин», яка налічувала близько 900 р. до н.е., в якій правоохоронні органи знаходилися в руках людей, і вони несуть відповідальність за їхні родини або «родичі».) Ранні дії правоохоронних органів були реактивними, а ніж превентивний, часи зазвичай реагують на кримінальну поведінку лише за запитом жертв або свідків. І, маючи монетарний стимул у певних сферах, затримання злочинців не завжди було пріоритетом.

По мірі розповсюдження слова про Бостонських «часових», інші колонії почали створювати власні. Нью-Йорк (тодішня голландська колонія Новий Амстердам) встановила у 1652 році. Перед свистками правоохоронці використовували дерев'яні брязкальцями та їх чіткий шум, щоб направити на допомогу навіть у ХІХ столітті.

У 1700-ті рр. в місті було заселено більше людей, і більше було побудовано магазини та бізнес, що означало більше роботи. Морські порти, які були галасливі з моряками та торговими судами

за кордоном, підштовхнули економіку торгового класу, але також спричинили небачені соціальні проблеми, які торкнулися правоохоронних органів. Таверни були побудовані, щоб розважати моряків у портових містах, і громадське пияцтво, бійки та проституція стали більш поширеними.

У міру того, як робота поліції ставала дедалі трудомісткою та важкою, менша кількість чоловіків виявляла добровільність для спостереження, і багато хто ухилявся від обов'язків. Винесення штрафів тим, хто не з'явився, лише покарає бідних – тих, хто найбільше не в змозі платити. Щоб приборкати це, деякі міста та містечка встановили платну.

У 1749 році Філадельфія прийняла закон, який реконструював систему у спробі вирішити ці проблеми. Тепер чиновники називали опікунів, маючи повноваження наймати вартових за необхідності. Їхні повноваження були збільшені, а податок оплачений. Всі чоловіки-громадяни не були зобов'язані працювати під час виклику, і лише чоловіки, зацікавлені в оплачуваній роботі, застосовували. Реформа Філадельфії не була остаточним рішенням, але це сприяло прогресу та надихнуло інших зробити аналогічні поліпшення.

Навіть з позитивними подібними подіями, колоніальна правоохоронна система все ще вимагала кардинальних змін. Під час промислової революції початку 19 століття кількість заводів, будівель та людей суттєво зросла. Наприклад, в 1830 році Нью-Йорк вистрибнув із населення 33 000 чоловік в 1790 році до 150 000 чоловік. Загальний бум зростання промисловості та переповнення населення спричинив більше злочинів, заворушень, проблем громадського здоров'я, раси, соціально-економічних розбіжностей та загальних розладів.

Нова та вдосконалена система правопорядку, яка вперше була впроваджена Англією в 1829 році: більш сильна, більш централізована, запобіжна поліція, спрямована на запобігання злочинності, а не на реагування, як тільки це сталося. Вона і була взята за основу при удосконаленні системи США.

У 1833 році Філадельфія організувала незалежну цілодобову міліцію. У 1838 році було створено Бостонські поліцейські сили, а денна поліція та нічний годинник працювали самостійно. У 1844 році Нью-Йорк прийняв цю заяву, ставши поліцейським відділом Нью-Йорка в 1845 році. На поліцейські відділення тепер очолювали начальники поліції, призначені політичними лідерами. Хоча у неї ще були свої недоліки, цей «новий» метод поліцейської діяльності більш нагадує сучасну поліцейську силу.

Сьогодні нові технологічні досягнення, наукові відкриття та комплексне дослідження спрямовані на покращення ефективності правоохоронних органів шляхом впровадження інноваційних технологій, обладнання, навчання та багато іншого.

Останньою нами була проаналізована історія розвитку правоохоронних органів Великої Британії.

Система державних органів і установ Великої Британії багато в чому відрізняється від класичних моделей, прийнятих в теорії держави і права. В якості основних особливостей можна виділити наступне.

Форма державного устрою Великої Британії може бути охарактеризована як проміжна ланка між федеративним і унітарною державою. Незважаючи на те, що історично-національні одиниці (Англія, Шотландія, Північна Ірландія, Уельс) не володіють усіма ознаками суб'єктів федерації, останнім часом знаходять все більшу самостійність. Саме це дозволяє не погодитися з розумінням Великої Британії як унітарної держави.

Форма правління також зазнала значних змін за період кінця ХХ – початку ХХІ ст. Це виразилося в поступовому зменшенні політичної ролі парламенту, якому супроводжувало посилення становища уряду і прем'єр-міністра. В першу чергу це відбулося на законодавчому процесі. В даний час парламент скоріше виконує функції з надання рішенням уряду сили закону, ніж займається самостійним законотворчістю.

Система правоохоронних органів Великої Британії має багатовікову історію. Після нормандського завоювання Англії 1066 р завершився процес феодалізації, що супроводжувався політичним об'єднанням країни. Саме починаючи з цього часу, починається формування поліції на місцях. Констебль як основна особа, яка виконує поліцейські функції, був у той час основним представником правоохоронної системи. Частина поліцейських функцій виконували і шерифи. З поступовим формуванням єдиної адміністративної та судової систем поліцейські функції були також покладені на суддів. Однак саме констебль як нижня ланка всіх поліцейських підрозділів і раніше виконував більшу частину оперативної роботи.

Поліцейські підрозділи традиційно були орієнтовані на місцеві потреби, правоохоронна система була розосереджена. Повноваження співробітників поліції були обмежені адміністративними кордонами району їх проживання. Однак в кінці ХVІІІ в. постає необхідність створити централізовану систему правоохоронних органів, а також спеціальні поліцейські підрозділи. Так, в 1800 році було створено поліцейський підрозділ в місті Глазго, що фінансувався за рахунок податків і знаходився під керівництвом міської адміністрації.

Однак найбільший вплив на тенденції в області формування поліцейських підрозділів зробило створення в 1829 році Поліції Великого Лондона (Metropolitan Police) – першої поліцейської установи сучасного зразка. Вперше була сформована ієрархія поліцейських посад, створено спільний регламент, введена єдина форма. При цьому дана установа було введено з-під юрисдикції міської адміністрації і перепідпорядковано безпосередньо Уряду. При цьому поліцейські були позбавлені права використовувати зброю.

Одночасно з цим відбувалося виділення з поліції спеціальних підрозділів, завдання яких відрізнялися від завдань поліції графств. У 1878 році з Поліції Великого Лондона був виведений в якості самостійного підрозділу Слідчий департамент.

Також в якості самостійних правоохоронних органів існували Митниця Її Величності, Транспортна поліція (British Transport Police) та інші. Значні зміни відбулися і в ХХ столітті. В якості самостійного поліцейського підрозділу була створена Поліція ядерної безпеки (Civil Nuclear

Constabulary). Також вперше були створені установи, що поєднують правоохоронні і розвідувальні функції – Національна служба Кримінальної розвідки (National Criminal Intelligence Service), Національний загін по боротьбі зі злочинністю (National Crime Squad), які в 2006 р були об'єднані в Агентство по серйозній та організованій злочинності (Serious Organised Crime Agency).

Як і Поліція Великого Лондона, ці органи здійснюють свою діяльність на всій території Великобританії незалежно від адміністративно-територіального поділу. З моменту створення Поліції Великого Лондона було прийнято безліч актів, що стосуються діяльності правоохоронних органів. Велика їх частина була присвячена або створення, реорганізації і скасування тих чи інших поліцейських підрозділів, або розмежування повноважень між ними.

В даний час все більш часто заявляють про необхідність злиття поліцейських підрозділів графств, дрібних міст у великі поліцейські формування, діяльність яких не обмежувалася б межами адміністративно-територіальних одиниць.

Висновки та пропозиції. Провівши повний аналіз історії розвитку правоохоронних органів України, яка бере свій початок ще за часів матріархату і розвивається разом із державою та Сполучених Штатів Америки, зародження правоохоронних органів яких почалося лише 350 років тому ми з'ясували, що існує ряд відмінностей.

Головна відмінність, яка була з'ясована нами під час порівняльно-правового дослідження полягає в тому, що розвиток українських правоохоронних органів відбувався динамічно, оскільки, територія сучасної України довгий час перебувала під владою різних країн, що в свою чергу дозволило вивчати та переймати досвід зарубіжних країн.

Так, наприклад, основним досягненням литовсько-польської доби із питань розвитку правоохоронної діяльності стало виділення процесуаль-

ного права у окрему галузь і доповнення судового процесу різноманітними процесуальними діями. Щодо періоду козаччини, то він слугував досить вагомим кроком для формування правосвідомості українського суспільства.

Тож у процесі свого розвитку правоохоронні органи пройшли безліч етапів, що дозволило сконцентрувати найкращий досвід, щодо організації правоохоронних органів та їх діяльності загалом.

Повертаючись до Сполучених Штатів Америки варто звернути увагу, що розвиток правоохоронних органів на тій території відбувався відносно спокійно навіть не зважаючи на те, що там було безліч колоній. Правоохоронні органи потребували негайних реформ, оскільки, дії правоохоронних органів США були переважно реактивними. Створити нову систему вдалося лише після того, як у Англії в 1829 році була створена система спрямована на запобігання злочинності, а не на реагування, як тільки це сталося, вона і була взята за основу при удосконаленні системи США і в подальшому саме вона лягла в основу сучасної правоохоронної системи Сполучених Штатів Америки.

Досліджуючи історичні аспекти розвитку правоохоронної системи Великобританії, яка бере свій початок після нормандського завоювання (1066 р.) коли завершився процес феодалізації, що супроводжувався політичним об'єднанням країни та початком формування правоохоронних органів, а точніше – поліції, варто звернути увагу, що її еволюція була досить стрімкою і розвиток системи не зупиняється до цього часу та є досить стрімким. Характерною ознакою правоохоронної системи Великобританії є наявність безлічі самостійних структурних одиниць правоохоронної діяльності, що не є характерними для інших досліджуваних нами країн (України, Сполучених Штатів Америки), наприклад, Митниця Її Величності, Транспортна поліція, Поліція ядерної безпеки тощо.

Список літератури:

1. Бандурка О.М. Оперативно-розшукова діяльність: Частина 1 / О.М. Бандурка. – Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. – 244 с.
2. Боняк В.О. Становлення та розвиток правоохоронних органів України: історико-правовий аспект: Матеріали міжкафедрального круглого столу «Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові підходи дослідження» (Харків, 23 жовтня 2012 р.) / В.О. Боняк. – Х.: ХНУВСУ, 2012. – С. 53-56.
3. Дорошенко Д.І. Нарис історії України: в 2 т. / Д.І. Дорошенко. – Т. 1. – К.: Глобус, 1991. – 238 с.
4. Калинюк Н.М. Тактика проведення очної ставки: дис. канд. юрид. наук: 12.00.09 / Н.М. Калинюк. – К., 2012. – 233 с.
5. Повесть врем'яних літ. Літопис (За Іпатським списком) / [пер. з давньоруської, післяслова, коментар В.В. Яременка]. – К.: Рад. письменник, 1990. – 558 с.
6. Руська правда. Тексти на основі 7 списків та 5 редакцій / [упоряд. С. Юшков]. – К.: Вид-во НАН України, 1935. – 193 с.
7. Сиза Н. Суди і кримінальне судочинство України в добу Гетьманщини / Н. Сиза. – К.: Українська видавнича спілка, 2000. – 120 с.
8. Статути Великого князівства Литовського: в 3 т. / [за ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова]. – Т. III: Статут Великого князівства Литовського 1588 року: У 2 кн. – Кн. 1. – Одеса: Юрид. літ., 2002. – 672 с.
9. Тихомиров М.Н. Соборное уложение 1649 года / М.Н. Тихомиров, П.П. Епифанов. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1961. – 346 с.
10. Хамула П. Особливості становлення та розвитку правоохоронних органів на території України: історичний аспект / П. Хамула // Виче. – 2015. – № 4.

Бондаренко О.С.

Учебно-научный институт права
Сумского государственного университета

Литвиненко Т.О.

Центр заочной, дистанционной и вечерней форм обучения
Сумского государственного университета

ИСТОРИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ: ОПЫТ США, ВЕЛИКОБРИТАНИИ И УКРАИНЫ

Аннотация

В данной статье нами было изучено и проанализировано историческое развитие правоохранительных органов Украины, Соединенных Штатов Америки и Великобритании. Выбор данных стран была обусловлена одним фактором, а именно, формой государственного устройства, поскольку, нами было выдвинута гипотеза, о влиянии формы государственного устройства на развитие правоохранительных органов на территории определенной страны. Исследованы истоки правоохранительных органов на территориях выбранных стран. Также в статье мы выделили особенности развития правоохранительных органов в каждом государстве. Проведено сравнение особенностей и выявления общих и отличительных черт.

Ключевые слова: правоохранительные органы, историческое развитие, генезис, история, развитие.

Bondarenko O.S.

Academic and Research Institute of Law
Sumy State University

Lytvynenko T.O.

Center of Extramural and Distance Education
Sumy State University

HISTORICAL DEVELOPMENT OF LAW-ENFORCEMENT BODIES: THE EXPERIENCE OF THE USA, UK AND UKRAINE

Summary

In this article we have studied and analyzed the historical development of law enforcement agencies of Ukraine, the United States and the United Kingdom. The choice of country data was due to one factor, namely, the form of government, since we had a hypothesis about the impact of the form of government on the development of law enforcement in the territory of a particular country. The sources of law enforcement agencies in the territories of the selected countries have been investigated. In the article, we also highlighted the peculiarities of the development of law enforcement agencies in each state. A comparison of features and identification of common and distinctive features has been carried out.

Keywords: law enforcement bodies, historical development, genesis, history, development.